

MAGYARORSZÁG

(elejétől fogva)

K O N T R A F E R E N C

. . . hogy egy téli estén értem jön apám, most késett negyed órát a busz, aztán nem szólunk egymáshoz hazáig semmit, a kapu kitámasztva két téglával, a hátsó udvaron a fényszórók ahogy csapódnak, forduláskor keresztülvágják a kutat, az almafát, a konyha párás ablakán lebben a függöny, a lépcsőn macskák dideregnek, várják, hogy kikerüljön a tányérjukra a maradék, az asztalon sült krumpli, apróra szelt saláta sokféle zöldségből. Milyen kevés ez a hely, mennyire nem lehet beszélni, mintha a rímektől kellene megszabadítani minden mondatot, annyira számonkérő és elfogult lesz, ahogyan kezdem, mintha nem is otthon lennék, még nem álltam át erre a másik hangfekvésre. Még nem nyúlok a késhez, mielőtt elmondom apámnak, mit akar a félkezeű.

Mindenki kerülte a félkezeű kollégiumigazgatót, ötvenhatban vitte le egy gránát az alkarját. Ünnepekkor vörösben csillogó érdemrendet viselt ezért a mellén. Mű végtagja fekete bőrkesztyűben végződött, amit úgy formáltak meg, hogy egy poharat meg tudjon tartani vele. Kicsit keskenyebbre sikerültek az ujjak, szűkre és szimmetrikusra szabták a tenyeret, ettől az egész kézfej karvalyszerű lett, és ha nem tartott semmit, akkor is úgy kapkodtak előre az ujjak minden újabb lépéskor, mintha éppen meg akarnák markolni az első dolgot, ami kézre esik. Az igazgatót feszélyezte a saját torzsága, és szúrós tekintetével igyekezett útját állni annak, hogy beszélgetőtársa elkalandozzon, mert önkéntelenül is műkézére pillantott, akivel találkozott.

Lehívatott egyszer a hangosbemondón. Nem sok jónak nézett elébe, akit egyszer az igazgató leívat. Ez járt a fejemben, amikor mentem lefelé a lépcsőn, húztam az időt, hogy tovább tartson az út. Meg sem várta a kopogtatást, türelmetlenül nyílt előttem az ajtó. A szokatlan nyájasság még sátánibbá tette a szememben. Kizárólag feketében járt, és hasonló színű tárgyakkal vette körül magát. Leültetett a széles tárgyalóasztalhoz. Nekem is töltött Traubiszódát. Az egyik kezéből a másikba helyezte a poharat, ez volt a kedvenc testtartása, a műkezében enyhén ingott a pohár a félig töltött szörppel, és nem ivott belőle, csak színpadi kelléknek szánta. Hátradőlt a fotelijében, és egyfolytában az arcomat fürkészte, közben mintha állandóan kételkedett volna, úgy viselkedett, mint egy hazugságjelző készülék. Mint akinek az a dolga, hogy kételkedjen. Végigkérdezte, hogy van-e testvérem, hol lakom, élnek-e Nyugaton rokonaim, ki az apám, hányban született, mi a foglalkozása, van-e autónk. Majd a tárgyra tért: Jadran lakókocsi kellene neki. A barátaitól tudja, ezt úgy bonyolítják le, hogy valaki Jugóban megveszi, átvontatja a határon, itt pedig átíratja némi vám ellenében az új tulajdonosra. Fogalmam sem volt róla, mennyibe kerül egy lakókocsi, főleg hogy az mennyi forintban, ilyen nagyságrendekben én nem tudtam gondolkodni.

A legelső dolog, amit ebben az intézményben megtanultam, hogyan kell törülközővel verekedni. Tiszta erőből visszarántani, hogy csattanjon a vége.

Túl voltunk az első méricskélésen, nagyjából ugyanaz maradt egymás megítélése, és nem találtam valami szívderítőnek, hogy négy évig ugyanilyen lesz az összetétel. Amolyan szemforgató, elit osztályt tereltek össze, a Csemege igazgatójának a fiától az élsportoló úszólányig szinte mindenki számított valakinek. Mégsem az anyagi természetű rivalizálás jellemezte az osztályt, inkább a mesterkélttség. Csupa megjátszott fordulat és glamour, ami a kreativitás elképesztően alacsony színvonalával párosult. Diana volt a legkülönösebb lény közöttük, a kitűnők között is a színötös kategóriába tartozott. Az én szememben ő mindenben kivételnek és kivételesnek számított. Kedves volt és megközelíthetetlen. Nem dohányzott, és nem járt sehova senkivel. Órák után hamar eltűnt, még véletlenül sem tévedt be a szemközti cukrászdába, ami kihagyhatatlan helye lett egy magára szemernyit is adó gimnazistának. Egyszer

követni próbáltam, de olyan gyorsan szedte a lépcsőket, mintha észrevett volna, és le akarna rázni, ettől elszégyelltem magam. Még hogy én valakit megfigyeljek?! Csak néztem, ahogy átvág a túloldadra, lecsapott tekintettel tűnik el a hegyoldalba vájt sikátorban, mint akinek valami nyomasztó titka van.

Gombostűvel tűzték a hirdetőtáblára naponta legépelve, hogy kinek jött levele. A gondnok körültekintő volt abban is, hogy bármilyen listán csakis ábécérendben szerepelhetnek a nevek. De alig hittem, hogy bárki akadna, aki csak a feléig olvassa el, ahol a saját nevét kell keresnie, mert valójában mindenki az egészet végigfutotta, hátha mégis tévedett, aki írta. Csakis a gondnok adhatta át a leveleket személyesen. Végig-gondoltam, kinek írhatnék, aki majd válaszol, mert soha korábban nem éreztem annak fontosságát, hogy feltétlenül írnom kellene. Nemcsak a címetek jegyeztem a füzetembe, hanem egyéb adatokat is gyűjtöttem a családban: kinek mikor van a születés- és névnapja. Természetesen az újvidéki nagybátyámnak is írtam, Csapó Jánosnak hívták, hajóskapitány volt a Dunán. Ráírtam, hogy Október 23. sugárút. Ha postaládába dobom a levelet, akkor talán sohasem tudom meg, hogy ezt nem kívánatos így leírni. Ilyen utcában lakni nem lehet. Valami rejtély vette körül ezt a dátumot, és nem mertem visszakérdezni a posta tolóablakánál, hogy miért.

Mintha a falakat akarták volna kilökní ezzel a kilenc ággal, előbb csak a vakolatot verték le, aztán elindultak a rozsdás vaskorlátok befelé a falba, eljutottak egy-két centire, aztán megtorpantak, senki sem szeretett az emeleten aludni, mert ellenségei alulról egyetlen rúgással kirepíthették, ez pedig mindennapos tréfának számított. A hálóterembe nem is fért volna más bútordarab, csak még egy fogast állítottak a sarokba a fegyelem pásztoraként, masszívat, kovácsoltvasból öntöttet, szintén radiátorfestékekkel bekenve. Négyen csimpaszkodhattak rá egyszerre. Kipróbáltuk, lehet-e így haladni vele keresztül át az ablakig, egyenes vonalban a kilenc ágy között. Már takarodó után járt az idő, mert mind a tizennyolcan bent voltunk. A többiek szurkoltak hozzá. Az első nekilendülésre a fogással ugrottunk egy félméterest, az egyik parkettaléc kipattant a helyéről; ekkor jöttünk rá, hogy végre megmozdult körülöt-tünk a világ, ahogyan Hermann Broch mondaná a Vergilius halálában, beleremegtek az ablakok, nagy üvöltéssel tettünk nyomban még egy

lépést előre, ez meg sem közelítette a korábbi távolságot, helyből ugrani egyet, mint az óriás nyúl, amúgy nem lett volna olyan nagy erőfeszítés, de a fogassal együtt ez sokkal nehezebben ment, az ötödik nekirugaszkodásra már csak egy helyben topogtunk, nem maradt erőnk hozzá, hogy megtegyük a tervezett utat. A röhögés alábbhagyott. Nem telt bele fél perc sem, amikor berontott a gondnok. Leginkább Uriah Heepre hasonlított, természetesen nem a rockegyüttesre, hanem a névadójára, Dickens Copperfield Dávidjának egyik alakjára, aki ugyanilyen gonosz öregember lehetett.

Ösztönösen az ágyunkra vetődtünk, a biztos menedékhelyre, a takaró alá bújva mindenki egyformán ártatlanná válik, a terep tiszta volt, csak a fogas állt meg félúton az ablakhoz vezető úton, négy lábát jó mélyen megvetve a szétzilálódott padlózatban. A gondnok hangja ilyenkor, ha nagyon méregbe gurult, leginkább a visító kismalacéra hasonlított. Végig tartotta ugyanazt a hangmagasságot, miközben megtudtuk, hogy az első dörrenésre leesett a lámpa burkolata, mivel éppen alattunk lankak, aztán a mennyezetten az egyébként is meglévő részből szitálni kezdett a habarcstörmelék. A felesége a másnapra készülő születésnap tortát vonta be vajkrémmel, de megállt a kés a kezében, mert a fehér mázon megjelentek azok a szemcsék fentről, és olyan lett a hófehér felület, mint amikor hangyák masíroznak át rajta, most újra kellene kenni az egészet, de nincs több vaj, és bezárt már a sarki fűszeres. A könyökünkre támaszkodva hallgattuk ezt a furcsa történetet, amelyet egyre fenyegetőbb hangsúllyal mesélt. Arra számítottunk, hogy idevonszolja csíkos pizsamájánál fogva az ügyeletes nevelőtanárt, és durva keresztkérdések közepette kiderítik, kik voltak a tett elkövetői, ennek fejében kik kerülnek oda a szégyenlistára, azaz kik lesznek büntetésből a hétvégén ügyeletesek. De nem, a gondnokot felbőszítette a közöny, sötét cinkoságot vélt felfedezni a hallgatásban, és mivel a részvét legkisebb jelét sem olvasta ki tekintetünkől a kárbavesztett torta iránt, odaszökkent a fogashoz. Mi az istent csináltatok? Ezt a fogast vertétek a padlóhoz? Megpróbálta felemelni, de nem volt olyan könnyű. Hogy a fenébe csináltátok? Egyszerre többet emeltétek fel? És mire volt ez jó? Hogy engem baszogassatok?

Nagyjából ugyanez volt az összetétel a tanulószobában is. Hat sor egyonkarcolt fedelű tanulóasztalból és egy táblából állt a berendezés.

A második évre már elég jól elkülöníthető csoportokra osztódott a társaság. Eléggé fanatikus, erős magot alkottak azok, akik súlyozták. Easy to be Hard, ahogyan a Three Dog Night mondta a Hair alapján. Meglepő módon erejüket ritkán fitogtatták a termeken belül, a falakon kívül szokták elverni a szakközépiskolásokat, amúgy a legszelídebb természetű emberek közé tartoztak. Csupán egyetlen eset borzolta fel a kedélyeket, amikor Brumi aludni szeretett volna, és ököllel behúzott egyet a villanykapcsolónak, persze azonnal rövidzárlat keletkezett az egész második emeleten, és másnap láttuk, hogy az egyébként is előregedett, billenős bakelitkapcsoló helyén félnarancsnyi horpadás van a falban.

Mi négyen külön szellemi terepet jelöltünk ki magunknak, Lajos, Lajcsi, Fecó meg én. A poszterekről ismert zene világa csak a rádióból, lemezekről és magnóból szólt, a valóságban vajmi keveset láthattunk belőle. Az első nagy közös élmény az Omega volt, egy vidéki városban, hol másutt szervezett volna nekik koncertet az ORI, mint a Nemzeti Színházban. Csipkegalléros jegyszedő nénik kísérték bennünket az egyik oldalsó páholyhoz, ahova a jegyünk szólt, és lent is szabályos rendben ültek és tapsoltak a visszafogott nézők; és hömpölygött elő a zenekari árokból a szárazjég, az ördögöt alakító szintetizátoros Benkő, aki a villa rúdján játszotta el a Nem tudom a neved bevezető akkordjait. A negyvenéves könyvelőnek furcsa álma volt. Dübörgött valami belül, mint minden huszadik századi városlakónak. És a Mozdó világ arra kérdezett rá, hogy mit jelent, ha áll a folyó. Talán ez lett az első közös megegyezés, mondhatni, ez a másfél óra akkor a kor színvonalán állt, még egy csepp ital nélkül, tapssal a végén. És aztán jött a többi, mint valami egyezményes jel, közös nevező. Amit éppen a pillanat hozott, amiért lehetett rajongani akár. Rick Wakeman Arthur királya mindenképpen ilyen volt, különben talán sohasem tudjuk meg, mit keresett a lady a tóban, a kard az üllőben, és hogyan dőlt el az utolsó csata. A rockzene a mesék birodalmához tartozott, ahol fel kellett fedezni folyton valamit. A zene az ünnepi pillanatok szertartásaihoz hasonlított.

Meséltem nekik, hogy volt egy magyar énekesnő, a második világháború alatt igazi legenda övezte, zsidókat rejtegetett a lakásán, amiért a Gestapo keretlegényei kiverték a fogait, aztán elfelejtették, olyan szomorúan énekelt, hogy a katonák a szibériai fogságban zokogva hallgat-

ták, küldött a nagyapám is haza olyan tábori levelezőlapot, amely őt ábrázolta, margarétával a hajában. Hitetlenül fogadták, hogy valaha létezett ilyen furcsa énekesnő.

Legközelebb, amikor hazamentem, előkeresttem a nagyanyámmal Vörösmarton a két lemezt, a nagynéném akkor már Németországban dolgozott, a lemezjátszót gyors fordulatszámra kellett állítani, hogy meg lehessen hallgatni, sebesen forogni kezdett ez a félujjnyi vastagságú, agyonkarcolt lemez, átjátszottam egy szalagra, a Led Zeppelin másik felére. Megfelelő alkalomra vártam, nem hangozhatott el bármilyen körülmények között, egy dívának kijár a megfelelő belépő a köztudatba. Vártam a hatást, mivel kettőnknek is a névnapját ünnepeltük, túl voltunk már két félszázaz Cinzanón, most jöhetett az a bizonyos szomorú énekesnő, a „fehérről is haloványabb árnyék”, akit annyira el kellett felejteni valamiért, és elindult a távolból idegenek sorfala között, hogy megtörtén és recsegve elérjen hozzánk az Egyszer csak mindennek vége lesz majd, aztán pedig az Álltam a hídon. Arra is fel voltam készülve, hogy esetleg kinevetnek, mert szokásban volt cikizni a másikat amiatt is, hogy milyen kazettái vannak, miféle zenét hallgat. Érdekes, hogy ezt töprengő csend követte. Dermesztő és teljesen ismeretlen közegbe csábított az, amit ez a két régi kopott dal sugallt. Mintha a képzeletbeli túlsó partról szűrődött volna át. Engedély nélkül, kijátszva a birtokolható hangok óreit. Kétségtelenül nem tartozott bárkire. Olyan titok forgott át egyik orsóról a másikra, amit ismeretlen okból keverték az emlékezés mélyére. A felszín alatt éreztük magunkat, ahol a saját végtagjainkat is más fénytörésben látjuk. Aztán ez is a szeánsz része lett, valahol a félrészegségnél mindig elhangzott ez a két dal az Emerson, Lake and Palmerek között, mint valami jelbeszéd, mint valami közös nyelv, amit csak mi találtunk ki magunknak, és senki más nem értheti, hogy miről szól. Csak nekünk van szótárunk hozzá.

Aztán sem tört meg a varázslat, amikor Lajos mondta, hogy az ő szülei is ismerik Karády dalait, emlékeznek rá gyerekkorukból; azon sem csodálkoztunk, amikor kiderült, hogy az Álltam a hídon című dal szövegét ugyanaz a Szenes Iván írta, aki később a Beatrice együttes Minek él az olyan? című daláét. Ugyanabba a világba tartozott ez is, az is: az elhallgatás szférájába.

Hosszú tombolásaink felfedező utakra invitáltak bennünket, fel a hegyre, a vaskereszthez, ahol a leghatalmasabb szakadék tárult elénk, és kellő távolságban hajnalodtak a háztetők.

Olyan ez a város, mint a takony, ahogy hosszan zöldes, folyik lefelé, és ragad, mondta Lajcsi.

Ha volt ok rá, hogy megünnepeljünk valamit, a szabadba mentünk, akár fel a tévétoronyig, mert tombolni bent, a falak között kevésbé lehetett. Akadt azért közelebb is alkalmasnak látszó hely, ahol kóbor állatok vertek tanyát. Megfértek egymástól tisztas távolságban a kutyák és a macskák összeverődött falkái. Inkább saját berkeiken belül marakodtak zsákmányaikon külön-külön a bodzabokrok alatt. De az első ágreccsenésre olyan csend támadt, mint a templomban az utolsó orgonahang után. A Kálvária a város szívében lepusztult romhalmazra hasonlított, beszótték a liánok mind a tizenkét stációt, mint a pókok, csak alakjukról látszott, hogy valaha szimmetrikus rendben azért emelték őket két sorban, hogy Krisztus szenvedéseit meséljék el, a megtett utat érzékeltette a domboldal, amelynek csúcsán kápolna állt, magas téglafalak és használt kotonok csüngő trófeáival díszített csipkebokrok vették körül ezt a dudvás Getsemáni kertet, még a görcsös, barázdált törzsek is emlékeztettek az olajfákra, csakhogy itt a hely szellemében mandulafák álltak, vagy inkább kapaszkodtak, mert mindegyik ugyanabban a szögben próbálta megtalálni az egyensúlyát a Mecsek lejtőjén. Lilás pára ködlött aombok alatt, mint valami természeti jelenség. Talán a különös formájú gombáknak is közük lehetett a dologhoz, melyek alkonyatkor dugták elő a fejüket. A köröm nagyságú, rejtélyes növények messziről virágnak tűntek, soha nem mertünk hozzájuk érni, mert ibolyaillatuk volt. Ez lett a törzshelyünk.

Egyik délután új elemeket vettünk a Telefunken magnóba, betettük a Rhamsest, amit szintén mi fedeztünk fel, egyébként hajlamosak voltunk nem létező együttesnek tartani a Rhamsest, mert sohasem hallott róla senki. Volt egy csodabogár osztálytársam, aki Ausztráliából tért haza a családjával, pontosabban a családja hazavonszolta magával, pedig a világon semmi kedve nem volt hozzá, egész lénye felettébb rejtélyesnek számított, az aboriginalmintás ingektől kezdve a sohasem hallott zenéig, melyeket szalagokon egy hajókofferben tárolt. Vállig érő haját viselt és olyan ezüstcsizmát, mint a Slade. Tőle kaptam egyszer kölcsön a

Rhamsest, és átjatszottam. Ez a mágikus hatású, elbeszélő zene odailleszt a Kálvária tetejére felhőnek; arról szólt, hogy egy távoli szigeten élünk, és nagyon hangosan kell kiabálni, hogy elhallatsszon, kiszakította a hegyből azt a darabot, amely elválhatott a partoktól, távolodó csupasz hátukkal eltévedt teknősök lettek a hegyek. Végképp nem illettek össze a múlt szétdobált darabjai.

Biztosnak látszott, hogy minden így marad örökre, ahol az emlékezés csak akkor szakad félbe, amikor a viharban a szélrohamok miatt kialszik a villany. Vörösmarton, ahol valamikor a tízes években megállt az óra a peron fölött, és utána sohasem javították meg, csak régi családi legendák keringtek arról a mesés gazdagságról, amely igazi polgári házakat teremtett, gipszrózsákkal a homlokzatukon, vaskos és magas falakkal, közöttük kóválygó Krúdy-figurákkal és nemzedékeken át hagyományozódó részegséggel. A Ronczky nagypapa meg a Hajós különvonattal jöttek haza Pécsről, mert lekésték a rendes járatot. Minden disznótoron elmesélték a család messze földön híres anekdotáját. Távíróval jelezték, hogy különvonat érkezik Vörösmartra, ezért sebtében összetrombitálták a tűzoltózenekart, mint mindig, amikor hasonló szerelvény közeledett. Még ha nem is tudták pontosan, ki miért jön, azért a rezesbanda és a kíváncsiskodók tömege nem ártott. A gyerekek a levegőbe dobálták a sapkájukat. Az induló közepén letette a harsonát a tűzoltóparancsnok, és döbenten hápogta, hogy ez csak az öreg Ronczky, aki reumas lábával, szokás szerint négykézláb ereszkedett lefelé a vonat magas lépcsőjéről a földre.

Nem is jegyeztem meg pontosan, honnan rokonaink Hajósék, valahonnan apai ágról, kétségtelen, és jól jött, hogy a családuknak egyik ága éppen Pécssett lombosodott tovább.

Ezentúl csak vendég leszel itthon, olyan tragikus pátozzsal mondta a nagyanyám, mint aki régi idők csalódásait dédelgeti lelkének legbelső kamrájában, én pedig ebben nem találtam semmi szomorút, hiszen vendégnek lenni jó.

A három színt külön-külön vásárolták, még csak nem is ugyanazon a napon, hogy ne legyen feltűnő. A Ronczkyékkal és a Hajósékkal közösen vették, mert ez a három család összetartott jóban és rosszban. Nagyanyám hosszasan mesélte azt a délutánt, amikor elment a rőfösüzletbe: a boltos a pulton elé terítette egymás után a bálákat, szabadjára eresztve

a százszorosan összegöngyölt, bolyhos sötétséget, mintha a tízes évek óta elfekvő, kiszabaduló filcfelhő egy másik idő szagával árasztotta volna el a faburkolatú helyiséget, töprengő évek illatával, melyek megszámlálhatatlan rétegekben türelmesen rakódtak egymásra a hajdani tavaszok során; molyok rajzoltak ki a várakozásteli levegőbe, az egész boltban gyapjúpihék keveredtek a félhomályban, nagyanyám tétován simította végig a kezét a hamvas bársonyokon, végül keményen és határozottan kijelentette, hogy vörös selymet kér. Mert a magyarok bejövetelét feltétlenül zászlóval akarták megünnepelni. A nagynéném, aki akkoriban varrni tanult, fél éjszaka alatt bejárta biciklivel a falut, hogy a kelméket összegyűjtse, hazavigye a csomagtartóján, gondolatban kitarja az egymásba nyíló szobák ajtaját, végigterítse a padlón a színeket, mint valami hosszú, kéjesen hívogató lepedőt, mely a testhez érve megelevenedik, hosszú és élvezetes síkosság lesz belőle, mellyel a szél játszik húsvét reggelén, a padláslyukakon kidugott lobogók a házak homlokzatán a bevonuló magyar bakákat köszöntötték. A várakozás a nagynénémre különösen érzékletes hatást gyakorolt, mert még ugyanazon az őszön feleségül ment az egyik magyar bakához, díszmagyarban esküdtek; a Sógor Karády-lemezeket hozott Mohácsról. Annyi bor termett abban az évben, mint a mesében, a lakodalom is hetedhét országra szólt. Másnap délig játszott a kertben a tűzoltózenekar a dáliák között.

A szomszédok azért megjegyezték: nem nekünk örülnek ezek ennyire, hanem a területeinknek. Az újonnan érkezett tisztviselők ténykedése csak alátámasztotta ezt a vélekedést, mert úgy jártak-keltek a faluban, mintha egy távoli gyarmaton lennének.

Laskó utca, micsoda véletlen, hogy egy utcát nevezzenek így éppen ebben a városban; mintha csak visszautalna arra, hogy a határ másik oldalán egy ugyanilyen nevű falu központjában áll éppen egy Zsolnay-szobor, egyedi és soha meg nem ismételt alkotása a pécsi zománccsalának, Ősök jussán felirattal, amit én sohasem címnek tekintettem, hanem befejezetlen mondatnak. Törékeny harcos. Hiányzik a lábából egy rész, és a szobrokat nem szokták kiegészíteni, ami egyszer letört róluk, örökre pótolhatatlan. Milyen nevetséges is lenne, ha a szamothrakéi Nikének feje s karja nőne a Louvre-ban. Milyen szörnyen nevetséges lenne, ha magasabb lenne önmagánál, több, mint 2,75. Egy torzó

sosem lehet magasabb önmagánál. Elmosolyodtam, mert amikor erre elmentem, a portásfülkéből folyton a Rubettes Sugar Baby Love című dala szólt, errefelé minden csupa metafora. A bőrgyár cserzőanyagainak édeskésen rothadó szaga árasztotta el ezt a város széli utcát. Az öles fémcsövek fent a magasban télen-nyáron gőzölögtek. A patakban sűrű barna lé folyt, az apró hidak betonszegélyéről sohasem száradt le az alvadtvérszerű zuzmó. Akinek egyszer is elvitt erre az útja, megjegyezte és felismerte a gyomorpróbáló szagot. Ez a dohosság bevette magát a házakba is, mintha töltött káposztát főztek volna az év minden szakában.

Kiszáradt meggyfa állt a hátsó udvarban, az évek során sűrű hálót szőttek ágbogára a tenyéryni pókok, a gyártetőről lehömpölygő fényben a vékony szálak szivárványosan csillogtak, mint az angyalszárnyak selyme. Itt élt Hajós Eszter, csípőficamos volt és enyhén púpos, gyűjtötte az Agatha Christie-ket, mindegyik megvolt neki, egymás után kölcsönkértem, és elolvastam az Öt kismalacot, a Nemezist és a Holttest a könyvtárszobámban. Az ágyán ormótlan díszpárna állt, hatalmas békára hasonlított, évtizedek beszűrődő napsütése elhomályosította a színét. Amikor a szobába léptem, diadalmasan felemelte, és azt mondta: a miénk volt a zöld selyem. A nagyapjáról egy harcias-bajuszos képet őrizgetett az albumjában, a Monarchia katonája volt, elképzelttem, ahogyan leszáll a különvonatról a vörösmarti állomáson. Magába szippantja a gőzmozdony. A gyengék menedéke.

Az ablakok a térre néztek, a kék kupola olyan volt, mintha folyton eső áztatná, folyna róla a víz, éjszaka neonok égtek a dzsámi sárgászöld mozaiküvegei mögött, olyanok voltak az ablakok, mintha mögöttük véget nem érne a szertartás. Mindig ugyanazt a zenét hallottam kiszűrődni bentről; Alice Cooper cilinderrel hajolt meg az érkezők előtt: Welcome To My Nightmare.

Éppen olyan figura volt az osztályfőnök, akire apám azt mondta volna, hogy mennyire „magyarországi”. Nem emlékszem, hogy valaha is megfogalmaztuk volna egymás között, hogy ezen mit értünk, mégis ugyanazt gondoltuk. Félévente új ülésrendet talált ki az osztályfőnök, mindenféle pedagógiai szempontok vezérelték, hogy kit ki mellé kellene telepíteni, mert semmi sem ingathatta meg abban a hitében, hogy egy gimnáziumi osztályban még eredendően hatással vannak egymásra a tanulók, és befolyásolják egymás tanulmányi eredményeit. A harmadik év első fe-

leben az a kivételes szerencse ért, hogy Diana mellé kerültem. Az osztályfőnök mit sem sejtethetett arról a régi vágyakozásról, amit Diana iránt tápláltam, hiszen maga Diana sem tudott róla semmit. Olyan volt, mintha régtől fogva összetartoznánk.

Az addigi három év alatt már alig akadt osztálytársam, akinek ne ismertem volna legalább látásból a szüleit, ne mentem volna el hozzájuk lemezeket és könyveket csereberélni. De Diana természetesen ebben is kivételnek számított. Soha nem engedte, hogy a házukig kísérem. Megálltunk a székesegyház előtti gesztenyesornál, ez volt a megszokott végállomás, aztán egyikünk erre, másikunk arra.

Az orosz tanár volt a kedvencem, mindig Kolynos fogkrémet kellett hoznom neki. Persze senki nem tudott semmit oroszból. Amúgy amatőr könyvárus volt, ezzel lehetett elbliccelni az órát. Ügyeltünk rá, hogy azért akadjon néhány vásárló, és nem kellett mindjárt fizetni, a tanév végéig kellett törleszteni a tartozásokat. Ekkoriban vettem meg többek között Le Clézio Terra Amata, Musil A tulajdonságok nélküli ember, Heinrich Böll Biliárd fél tízkor, Dos Passos Manhattani kalauz, Henry Miller Légekondicionált lidércnyomás és Joyce Carol Oates Luxusvilág című könyvét, amely azzal az emlékezetes mondattal kezdődik.

A nagynéném a müncheni olimpia évében vált el a férjétől, aki hajdan a Karády-lemezeket hozta neki. Csak formáság volt a válás, hiszen évek óta külön éltek. A nagynéném akkor már ötödik éve vendégmunkáskodott egy németországi lemezzátszógyárban. Abban az évben, amikor szokásos nyári szabadságára jött, apámnak egy emlékérmét hozott az olimpiáról, nekem pedig egy eredeti, amerikai kordbársony Levist.

A Jeans mint a nemzedék márkaneve harsánylott a sarki áruház folyton pislogó neonreklámján. Néztem, hogy a téren a lovas szobor alatt kinyíltak az első virágok az ágyásokban. Mindegyik sárgászöld lett a dzsámiból áradó fényben. Egyedül voltam a hálóteremben, a többiek mind hazamentek április negyedikére, elgondoltam, hogy milyen könnyű volna ide becsempészni Dianát, együtt tölthetnénk az éjszakát az összes ágyon. A kollégium második emeleti részén az ajtóhoz sokunknak volt kulcsa, egyszerű kettes kulccsal át lehetett menni a gimnáziumba, onnan pedig az udvaron keresztül könnyen ki lehetett jutni az utcára.

Egy távoli tévéképernyőn ment az Egymillió fontos hangjegy. Valami mindig történik, énekelte Cserhádi Zsuzsa. Belakatoltam a folyosón a

szekrényemet. A folyosónak csak a forduló utáni részén égett egy csupasz hatvanas villanykörte. Az ügyeletes nevelőtanár lent nézte a tévét a klubban, egyébként sem volt szokása, hogy éjszaka járőrözzön. Tudtam, hogy nyolc után itt megáll az élet.

Elindultam Dianáék felé. Régi, polgári házban laktak, oldalt apró kerttel, fedett terasszal. A tető az apró kékesszürke cserepektől olyan volt, mint a habléányok teste. A csengőhöz akartam nyúlni, aztán megdöntöttem magam, előbb a kilincset nyomtam le, meglepődtem, hogy sötétedés után sem zárják a kaput, bárki besétálhat. Felmentem a lépcsőn, három lakás nyílt a lépcsőházból, a matt üveges, rácsos ajtókon az azonos méretű postaládákra kézzel írák rá a családok nevét, csupa nagybetűvel. Itt már csengetnem kellett, lesz, ami lesz, ha a szülei nyitnak ajtót, arra az esetre kitalálom a matekfeladatokat, még akkor is hatásos magyarázat, ha nem hiszik el, mert a tanulást minden körülmények között támogatni kell. A második csöngetésre nyitott ajtót Diana, az egyik keze csupa hab volt, mint aki tortát simítgatott éppen a konyhában. Tekintetében megdöbbenést és félelmet láttam. Ne félj, nem a rendőrségtől jöttem, próbáltam elviccelni a látogatást, de ő csak a fejét csóválta. Nem jöhetsz be, mondta idegesen, miközben a kezéről a habot próbálta eltüntetni, mint valami bűnjelet, és abból, ahogyan szétkente a tenyerén, láttam, hogy ez nem tejszín-, hanem borotvahab. Ahogy végigtekintettem rajta, ebből úgy érezte, mintha lelepleztem volna, mintha egy világ omlott volna össze benne, mert éppen így láttam, ettől kezdve kettőt erre, kettőt arra lépve, mint a csárdásban, behátrált a négyzet alakú előszoba közepéig. Ez annyit jelentett, hogy bejöhettek, gyorsan becsuktam magam mögött az ajtót, éreztem a hátamon, hogy Diana közben szemmel tart, és innentől kezdve minden mozdulatomra vigyáznom kell, mert különben sikítani fog.

A konyha ajtaja nyitva állt, égett a lámpa, mocorgás hallatszott bentről. Ő ment előre, megköszörülte a torkát, nem azért, mert mondani akart valamit, inkább jeladásnak tűnt, aminek hatására megnyikordult a szék, egy középkorúnak látszó férfi ült rajta, mintha enne éppen az asztalnál, lépteinket hallva sem fordította felénk a tekintetét, csak ült háttal az ajtónak mozdulatlan, mint aki ügyet sem vet a váratlan látogatóra, fehér szalvéta volt a nyakában, mintha vacsorázna, csak nem úgy kötötték meg, ahogyan étkezéskor szokás, hanem az inge a gallérijába tűrve, és

a szalvéta abrosznyi fehérsége is a borbélyműhelyre emlékeztetett, és akkor Diana felemelte a szíjat, az asztal lábához volt rögzítve, és élesíteni kezdte rajta a kést, olyan begyakorolt mozdulattal, mint egy fodrászinas.

Mondtam Dianának, hogy egyszer úgymint eljön valaki, hiába tiltja meg, nem kell mentegetőzni, amit tesz, az a világ legtermészetesebb dolga, erkölcsileg minden megítélhető, mondta a férfi.

Diana közelebb ment hozzá, egy pillanatig tétovázott, hogyan folytassa, aztán a frissen fent kést végighúzta az állán, nem mert szisszenni sem, pedig a húzás erőteljes volt, és a borosta sercegett a kés alatt; még csak egy tenyérszál maradt a nyakán, mint hóval borított sziget úszott le a sápadt bőrön.

Most már befejezem, ülj le addig, hangja közben beletörődő lett, inkább a munkájára figyelt, nem rám. Most már azt sem bánom, ha megtudja az egész osztály, az apám balesetben elveszítette a látását. Balesetnek szoktuk mondani, ami ötvenhatban történt, és nem is akarok erről mesélni neked, mert úgyszem tudnád beleélni magad, ti akkor a másik oldalon álltatok. Amióta a bátyám megnősült és elköltözött, én gondoskodom róla. Holnap reggel a vakok egyesületének is ott kell lenni a téren, azért borotválom meg most, mert nem szeretek korán kelni.

Így van ez minden ünnepen, frissen borotváltnak kell lenni, ez íratlan szabály, mondta az apja.

A magnóban a Jethro Tull zakatolt, A gőzmozdony lehelete, elnyelte az írógép kattogását. Lajosnak, mint mindenhez, a gépeléshez is sokkal nagyobb türelme volt. Láta, hogy csak vacakolok vele. A kézzel írt szöveget próbáltam legépelni, tele melléütéssel, golyóstollal javítottam bele. Így nem lehet egy folyóiratnak kéziratot leadni, állapította meg. Negyedikes gimnazisták voltunk. A magyartanárom beajánlott az egyik folyóirathoz, muszáj volt produkálnom valamit. Természetesen novellákat írtam. Lajos megkönyörült rajtam, és vállalta, hogy legépeli őket. Azzal, hogy diktáljam, mert nem képes elolvasni a kézírásomat. Rettenetesen lassan ment, mert Lajos időnként csökönyszerűen megállt. Ha bármi zavarta a szövegben, akkor abbahagyta a gépelést, keresztbe tette a kezét és várt. Nem javította ki a rossz jelzőt, a fals fordulatot, egyszerűen csak leszögezte, hogy ez így nem lesz jó, találjak ki mást. Nem volt hajlandó leírni olyasmit, ami az ízlésétől távol állt, nem ismert

semmiféle kompromisszumot. Semmi manierizmus, semmi utánérzés. Így aztán előfordult, hogy új irányt vett a cselekmény, előbb fejeződött be, mint gondoltam, vagy éppen ellenkezőleg, még kanyargott egy darabig a kiásott mederben. A kézirat pedig ránézésre tökéletesnek látszott, sehol egy melléütés vagy belejavítás. Az első tiszteletdíjamat ünnepélyesen elittuk a szokásos módon a Kálvárián. Csak Fecó nem jött el, mert találkája volt a hajdani magyartanárnőjével. Ezt, hogy magyartanárnő, persze inkább csak bosszantásként mondogattuk neki. Egy főiskolás lányról volt szó, aki csak helyettesítette egy ideig a magyartanárnőt. Véletlen szerencse, hogy így Fecót is tanította.

Megéreztem a jellegzetes szagot, ahogy a bőrt cserzik iszonyú kádakban, melyeket sohasem láttam, csak elképzelve. Megéreztem, mielőtt közelebb hajolt. Hajós Eszti jól tudta, hogy tapintatlanság a közelebbi és távolabbi rokonságnak a tanintézményekbe látogatni, mert égés a többiek előtt, ezért sohasem keresett fel a kollégiumban vagy gimiben, kivéve ezt az egyetlen alkalmat. Ültünk a földszinten a sötétzöld porcelánkút szélén, ebben a városban megannyi törékenység vert tanyát, csupa szomorú majolika, azt hittem, meg kell vigasztalnom, mert hamarosan zokogásban tör ki. De határozottnak és erősnek látszott. Néztem rá, és elhittem, amit mondott: így volt neki a legjobb. Mármint az anyjának, aki felakasztotta magát a hátsó udvarban a kiszáradt meggyfára. Ahova nem láthatott be senki, mert a bőrgyár ablakai magasan álltak, oldalt pedig csalán nőtt, és mindig meghagyták, mint valami szép virágot.

Kipanaszkodtuk magunkat egymásnak. Elmeséltem neki, hogy napok óta járom a várost, hogy albérlet után nézzek. „Szobává” alakított liftaknákat és mellékhelyiségeket ajánlanak leginkább a diákoknak, a többi szinte megfizethetetlen. Hogy kirúgtak volna a kollégiumból? Dehogy, dehogy . . . Csak elmondtam az igazgatónak, hogy apám nem hajlandó belebocsátkozni a lakókocsi-vásárlás lebonyolításába, nagyon alázatosan adtam elő, mégis kocorogni kezdett a pohár a műkezeiben, még az arca is elfeketedett a méregtől, és ahogy végignéztem rajta, attól kezdve meg is voltam győződve róla, hogy a fekete nem a gyász, hanem a gyűlölet színe. Ez a láthatatlan kéz makacs következetességgel róttá a nevemet az ügyeletesek listájára egymást követő vasárnapokon. Dehogy rúgott engem ki onnan, önként mentem el.

Felmentünk a Kálváriára. Almbort vettünk neki ajándékba, mert fogalmunk sem volt róla, hogy az miféle ital lehet, Lajosnak ugyanis október 23-án volt a születésnapja, akkor ez cseppet sem tűnt véletlen egybeesésnek, hiszen folyton születnek emberek. A szalagon halkán Karády hallatszott, még hosszabban és szomorúbban elnyúlva, mert lemerülőben voltak a Telefunken elemei, el sem ért a szalag a Wish You Were Here-ig, kattant egyet a magnó, kikapcsolta egy ismeretlen kéz. Két férfi lépett elő a csipkebokor mögül, és emelt hangon megkérdezte tőlünk, hogy mit csinálunk itt. Azt mondtuk, hogy ünnepelünk. És mit ünnepelnek az urak? A Lajos születésnapját, na és? Azt mindenki mondhatja. A zsebükbe nyúltak, és előhúzták a karszalagjukat. Piros alapon aransárga betűkkel írták rá: önkéntes rendőr. No, akkor szedelőzködjenek a fiatalurak, mert bekísérjük magukat a rendőrállomásra, mondta a magasabbik. A társa nem szólt egy szót sem.

Elindultunk a gyalogúton mi négyen, lefelé a Kálváriáról, mint akiket kiűztek a paradicsomból, utánunk pedig a két önkéntes rendőr. Az orrunkban éreztük még azt a rejtélyes ibolyaillatot, melyet a túlsó partról hozott a szél, mert a Kálvária került a túlsó partra, akár a holtak szigete, ahova nem térhetünk vissza soha többé. Sétáltunk végig a gesztenyesoron, akkor már potyogott és lehetett rugdosni a termését, de most nem rugdostuk. A járókelők egy része mély részvétellel nézte néma vonulásunkát; ahogy hátrapillantottam, megértettem az okát: a két önkéntes rendőr olyan önelégült arcot vágott, megemelt állal, mintha nácikat kísérgetnének Nürnberg utcáin, pedig csak a székesegyház előtt mentünk el, két arra vetődő, csuhás papnövendék rémült arccal bámult utánunk, tanakodva egymás között félhangosan, hogy mit követhettünk el. Aztán amikor kiértünk a sikátorok közül, már fegyencnek éreztük magunkat, mert későn kapcsoltunk, hogy akár szét is futhattunk volna, csak gyávák voltunk hozzá, pedig a szűk utcákban könnyű felszívódni, és akkor bottal üthette volna a nyomunkat ez a két fajankó, aki legyőzhetetlen karhatalomnak képzei magát.

De nem, mi mentünk kettesével, mint a birkák, a két sörhasú önkéntes pedig bemasírozott velünk a rendőrség udvarára. Olyanok voltunk, mint Powys gyanútlan és büntudatos hősei a Wolf Solent című regényben. A váróteremben váltottunk először szót egymással, nem volt bennünk semmiféle terv vagy cinkosság, mert eszünkbe sem jutott, hogy mi helyett

kellene mást mondanunk. Beesteledett, mire egyenként behívtak bennünket, és egy nyomozótiszt felvette az adatainkat. Nyilván ugyanazt a kérdést tette fel külön-külön mindannyiunknak: mit ünnepeltünk valójában.

Szándékosan nem ugyanazt az útvonalat választottuk visszafelé, hanem egy kis kerülőt. Velük együtt rugdostam egy darabig a sétányon a gesztenyét, aztán kiváltam Dianáék előtt, mert el akartam neki mesélni az egészet. A többiek mentek vissza a kollégiumba. Diana kinyitotta az ajtót, csak állt, és végignézett rajtam, ahogyan szokta, a cipőmtől az arcomig, aztán azt mondta: na gyere, megborotvállak téged is . . .